

449(9)

Medicine and medical practices.
M. M. Sehlo dimela
30. Bongaka, Ditaola.

8/49
K34/49

b
1/4

0-1b

1 Ditaba tse ke di tsere xo ngaka Manetse. Yena o re xo na le dingaka tsa mefuta-futa, dingaka dia ka xo feta-fetana, xo na le tse dingwe tse dikxolo le tse dinyenyane. Fela bangwe e dio ba dingaka tsa malwe tse a mangwe. Byalo ka seloake ngaka ya dikxomo xe di bolawa ke madi.

Mochochodi (mosadi) ke ngaka ya xo thusa bana Rathari (mosadi) ke ngaka ya xo alafa marinini xe ngwana a nyako tswa meno.

Seloa ke ngaka ya xo phitlolla. Sehlo dimela o tseba bolwetsi bya hloxwana, le bya sejeso fela. E, basadi le bonake dingaka tse dikxolo, bona xa ba na kxaoxelole, xe o phositse ke mosadi a ka se sa xo xaoxelole le xe o ka rata, rena banna re bile re na le kxaoxelole.

2 Xe o rata xo rutwa bongaka o rutwa ke ngaka etse e kxolo, xe o rata o ka ya xo ngaka othakxosi xoba ngaka Manoko, xe o ka ya dingakeng tse dintsi o rata xo rutwa bongaka dithebele di ka lwa xomme wa hwa xoba wa xafa, xoba wa silofala.

3 Xe o rutwa bongaka o lefa ka £5 xoba kxomo e tee. Xe ke ruta motho bongaka di ya ka hloxo ya motho ba bangwe ba di tsea lebaka le lexolo byaloka ngwanaka Latome xe nkabe e le motho wa xo swara e riyalo a tloxile a setse a kxona, byale ke tlo mpa ka ruta e monyenyane le yena ke a belaela ka xore o a tswafa xa o rate xo rungwa. E, xe ofeditse bongaka xa re o lese fela, rea xo hlahloba, ka xo xo romela maleko xo bona xe ekaba o senatla o ka se boife selo. Moxongwe re xo romela noxa e kxolo ya dio tla xo wena ya xo tatetsa mmele wa xaxo ka moka, wa re wa tshaba bongaka byaka le byona bo xo tshabile.

E, aowa, xa se ka dikobe diaparo tse di diraxo xore batho ba tsebe xore o ngaka, fela le tsona dia bonthsa xore o ngaka xe

ba bona sebopexo sa xaxo, le ka mokxwa woo o lebelelaxo ka xona,
 o sa boife motho, ngaka xape o tsebe xore ke s em tla a se ke a
 bonala e le lefsexa. Fela xe o rata xo tsebya xabotse xore o
 ngaka o swanetse xore xe o tloxa fao o e ya dinaxeng tsa kxole
 tsa xo swana le xa mphahlele o swanetse xore xe o fihlile xona
 o tsene ka motseng woo mokxolo xe o fihlile o swana le rena bo
 Manetse o le byale o sepetse dinaxa le dinaxana, o re xe o
 4 fihlile o name o re xo alafa motho wa xo lwala a fole xomme batho
 ba bantsi oa tlo nama ba xo makala, ba sepela ba botsa batho ba
 bangwe xore o ngaka e kxolo, ke moka ke xona xo tsebya xa xaxo.

Xo phekola: E, nnawa xo swana le rena bo Manetse re tsebyaxo
 le ke makxowa re alafa kae le kae mo re rataxo le Bokxalaka kea
 alafa. E, ditsola tse ka moka ke tsa kaxe e se tse tse nne fela,
 tsona ke bohwa tse tse dingwe ke dio betla nnamonye, le dithebele
 ke dio soxa mekxopana ya diphoofolwana nna monye ka kxona ke dira
 dithebele, le dihlare ke tsa ka nna monye. Ke dio epa ka lokisetsa.
 E, xe o rata xo saba o swanetse xo ya le dithsabeng tse dingwe,
 5 xa o bone Nkwana o tswa a e xa Zulu, Moletsi o boya xona. E, xe e
 biditswe xape e swanetse xo ya. E, ditaola di laolwa kae le kae,
 ka lapeng xoba ka ntlong le xona di ka laolwa. E, ngaka e ka
 raka batho xe e laola, byaloka nna (M.M.Sehlodimela) ke rile xe
 ke ya xo ngwala ditaba tse ka hwetsa xo tlile basadi ba babedi
 xa Manetse xo tla xo laola, xomme ke rile xobane ke ngwale, ka
 tsea sebaka se sexolo xofihlela xe basadi bao ba botsa ngaka
 Manetse xore a ba laole ba tlile kxale, xomme ke rile mo ke rexo
 ke tlo kwa botse a nkxanetsa a re "tswela ka ntle"; o tla tla
 xola kefeditse. Ngaka pele e thoma xo phekola e swanetse xo
 botsa ba xabo molwetsi xore sephutulla thebele ke 1/- xoba kxoxo.
 Xe bolwetse bya motho e le byo boxolo o tlo lefa kudu kxomo xoba
 le pudi, xe e le byo bonyenyane e ka no ba ponto xoba pudi tse pedi

6   Malwetsi a ya ka xo fetana, koa Johannesburg xo na nka hlwa ke dirile £10 ka letsatsi ka dihlako tse tsa ka. Aona sephutulla-thebele ke bitša 2/- ka xore ke toropong xape o tsebe xore ngaka e phala le ba tho badiphuku xe e apile selo xa xona yo a ka mo xanetsaxo, le wena Sehlosimela xe o e byale xanetsa ka xo tsenthse fase nna ~~lanetse-a-bo-Marema-ka-tsaka~~, xe ke beditse tefa xa xo na yo a ka xanetsaxo.

7   Temoxo: Xa re phopholetse mmole wa motho xe a lwala dihlako tse tsa ka di tlo mphotsa xape le yena o a bolela xore ke bolawa ke sa xore le sa xore, nna ka mo fa dihlare tsa ka le xo mo hlabela dihlare moo mmeleng. E, tse dingwe dihgaka o ka se ke wa hwetsa di ena le ditaola tse dintsi-ntsi tse xo lekana le tse tsa ka, o ka no hwetsa a laola ka tse-tse nne fela, wa no kwa a xo botsa ditaba. Xo laola ka tse dintsi ke xo rata xo tseba diphoofolo tse dibinwaxo ke ba bangwe. Xo swana le ditlou, dipnuti, dikolobe, le tse dingwe.

          Xe di wele moxongwe di wa makxolelem moxongwe di wa mphere-phere xe di wele mphere-pee xona ditaba di senyetse ke xore xo na le b sata ka xae. Xo dira xa ditaola xa xo swenye ke mo di lokisa ka nnamonye, ke dio di betla le dikxabiso tse xo dira ~~nna monye~~, ditaola di supa se swanetsexa xo xo dirwa molwetsi xore a fole.

          Tometsa ya dihlare: Dihlare dia epya aowa, dihlare xa di nyakwe ka mehla yohle ka re ka se hwetsa naase, xe xe tlile fa ke tlo se sila xabotse ka se pakela kathebeleng, se ka se fele ka pela.

8   Xe o rata xore dihlare di some xa botse o swanetse xore o di tsuake xabotse, aowa, di tswakiwa xola di setse di setlilwe, di sitswi xabotse. E, xona le tse dingwe dihlare tseo re di hlabelaxo

mmeleng tse dingwe ra di metsa, dingwe re di krokelela melaleng
ya rena, kudu re thibela tsa maleko.

Maina a mangwe a dihlare le malwetsi a tsona.

Mala a alafiwa ke: Bosole mosokwane

Madi a alafiwa ke: Moxalatlodu le mothsidi-mpiswane

Pelo " " " Mopelo

Diso " " " Monokwane

Hloxo" " " Modu wa mohlakole

Mahlo " " " Leihlo la tau

Tsebe " " " Leihlo la tau

Ngope " " " Dithsemo tsa morethema le mere ya metlwa.

Sexaxane " " " Ka xe hlapa ka metsi a mohlakola

9 Molala " " " iphofa ka molala

Noxa-seoto " " " letlobo la phaexa

Xo robexa o bofe ka thobedi sejeso se alafiwa ka sekolakxole
hloxwana e alafiwa ke thlodi ya seolo le mabu a phuxo.

Aowa, madimabe xa a tlišwa ke dikotsi, xe e le xa nnete-nnete
madi-mabe a tlišwa ke dihero tsa batho ba bangwe, batho ba bangwe
mare a bona a baba, ba re ba xo rera tsa xaxo di ka se xo lokele;
xo tlo tswa se xwa tsena se xo xongwe a tlišwa ke badimo, xe
medimo e sa robala xabotse o ka se lokelwe ke seolo. O swanetse
xore o phase xore medimo e lale. E, le kiletso e ka xo tsosetsa
10 mpherefere ka xae, xe kxosi e ka laela xorenaase kesela, xo se be
le motho yo a somaxo wena wa tswa wa re ke yo soma, ts xaxo di
ka se xo-lokele.

N.B. Maina a marapo a ditaola o tlo hwetsa ditlou, ditau, dinoko,
kxopa, kolobe, pudi, le a dinare le a mangwe.

END 5449